

СОФИЯ – ВИЕНА – БЕРЛИН – ТОЛКОВА БЛИЗО, ТОЛКОВА ДАЛЕЧ

ВИЕНА

Когато на 12. август 2002 година пристигнахме със съпругата и сина ми във Виена, нямах и понятие, че тази стъпка ще се окаже съдбова. Пристигнах пълен с идеи за това как по-добре да покажем постиженията на българската култура, изкуство и наука пред австрийската публика. Надявах се да заваря разработен културен институт със своя публика, все пак той съществуваше от 1977 година и би трябвало в годините да се е изградила някаква общност около него. Но не, нямаше нищо такова. Този текст обаче не е за българските културни институти по света, а за българите емигранти, напуснали родината си преди 1989 година и след нея. В това отношение българската общност в Австрия е изключително интересна. Тя е смесица от наследниците на градинарите, заселили се тук в началото на XX век, които вече са загубили интерес към родината на своите предци, бегълците от комунистическия режим и техните наследници, които пък имат насаден страх от срещите си с официални представители на Република България, поради натрупания през годините негативен опит от подобни срещи, и напусналите България след 1989 година бивши комунистически величия и техните наследници. Това беше картинката през 2002 година. Последните от списъка предпочитаха да не се явяват на обществени места. С години-те структурата се променяше, идваха млади хора, които или следваха, или пък бяха поканени да работят в централите на фирми, които имаха своите клонове в България. А след 2007 година Австрия се превърна в една от страните, които привличаха моите сънародници, и самата диаспора придоби съвсем друг облик. Тя се превърна в една малка България с хитреците на дребно, с „патриотарите“ и истинските патриоти, с псевдоинтелектуалците и истинските интелектуалци. Тук ще се опитам да направя портрет на различни хора, които обичат по своему България и които не се бият в гърдите как дават мило и драго за нея, но пък със своето творчество и успехи в професията си са най-добрата реклама за нашата страна. Няма да се спирам на онези, които само търсят как да източат добре работещата социална система на Австрия, като същевременно постоянно недоволстват срещу държавата, в която сами са избрали да живеят. За съжаление, хората от тази порода са доста, не само в Австрия, а по-късно се сблъсках с тях и в Германия. Но да се върнем към тези, които са толкова далеч от България и все пак много близо до нея. През 16-те години, които прекарах във Виена животът ме срещна с много интересни хора. Има обаче срещи, които са съдбоноси и оставят своя отпечатък за цял живот.

Няколко месеца след като бяхме пристигнали, посланик Елена Кирчева покани български творци, които живеят и работят във Виена, в резиденцията на българския посланик в Хитцинг, за да ме представи. Това бе поводът да се запозная със световното сопрано Красимира Стоянова, с пианистката Мария Принц (дъщеря на българския композитор Константин Илиев) и с цигуларя Стефан Камиларов. С тези хора изградих дългогодишно партньорство и приятелство. Благодарение на техните съвети и помощ Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ промени своя облик. Превърна се от място, затворено почти само за българската диаспора, в търсен партньор по много международни проекти. Присъствието в културната програма на тези имена, които бяха

понятие за Виенската публика, промени профила на нашите посетители. По-късно съдбата ме срещна и с художника Стоимен Стоилов, с фотографа Юри Чарийски, с експерта в областта на културния туризъм Венета Табакова, с журналиста и преводач Константин Браваров. В първата част на моето есе ще представя всеки един от тях. Те бяха лицата, които правеха и правят реклама на България и нейната култура пред местната публика. Те са в основата и на моите успешни години във Виена. А че тези години бяха успешни, не го твърдя аз, а времето просто го доказва.

Разказът ми ще започне с безспорната звезда Красимира Стоянова. По времето, когато се запознахме, тя беше постоянен член на трупата на Виенската опера. Имаше пълните основания да се държи като дива. Обаче пред мен беше една невероятно фина, излъчваща доброта жена. Успехите ѝ не я бяха накарали да гледа на света около нея отвисоко. Много добре знаеше какво е нейното място в онзи ухаещ на пудра и шампанско свят на операта, но беше загърбила всяка суета. Аз няма да правя тук портрет на сопраното, в краката на което стоят безбройните оперни почитатели по света. Бил съм свидетел как след най-редовно представление на Виенската опера на служебния вход има манифестация от хора, които я чакат да излезе, за да се докоснат до нея. Красимира Стоянова има нелек път, докато стигне Олимпа на операта. Завършва музикалното училище в Русе със специалност „цигулка“, следва и завършва същата специалност и в Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство в Пловдив. Работи като цигулар в различни български оркестри. Но пеенето е нейната голяма мечта. Отдава живота си на него. Дебютира през 1995 година в Софийската опера, а през 1998 година по време на турне със спектакъла „Еврейката“ тогавашният директор на Виенската опера Йоан Холендер я чува и я кани във Виена. Тя е постоянен член на трупата от 1999 до 2003 година, а от есен та на същата година до момента е постоянен гост-солист. Красимира Стоянова подкрепя много благотворителни кампании, някои от които и сама организира. Едно от големите ѝ качества е скромността. Не обича да парадирва с помощта, която оказва. Център на нейния живот е прекрасният ѝ дом в близост до Виена. Обожава и къщата си в Странджа. Виена ѝ донася изключителен успех и популярност и я дарява с много обич и почит. През 2009 година Красимира Стоянова беше удостоена с едно от най-високите отличия в оперния свят, званието „Камерзенгерин“ на Виенската опера. Стоянова не е емигрант, тя е човек на планетата. Професията ѝ я отвежда из целия свят. Остава обаче едно от емблематичните български имена във Виена. Изпитвал съм неизмерна гордост, когато четири хиляди човека в залата на Виенската опера ставаха на крака и аплодираха таланта ѝ. Викове „браво“ и дъждът от цветя, летящи към сцената, са незабравими кадри. Щастлив съм, че съдбата ми отреди тази възможност да съпреживея всичко това и ми подари нейното приятелство. Среща, която остава за цял живот.

Следващата среща е с Мария Принц. Родена в семейството на един от най-талантливите български композитори и диригенти Константин Илиев, Мария се влюбва в света на музиката от много малка. Завършва Висшето училище за музика „Ханс Айслер“ в Берлин, след това специализира във Виена и Париж. Започва педагогическата си работа в Швейцария, а от 1987 година е преподавател в Университета за музика и сценични изкуства във Виена. Свири с водещи оркестри из цяла Европа, има изпълнения с Виенската филхармония и партнира с прочути диригенти като Рикардо Мути на Залцбургския фестивал, Сейджи Озава във Виена и сър Невил Маринър. Изнася рецитали в САЩ, Европа и Япония. Нейните изяви в жанра на камерната музика включват

многобройни изпълнения с членове на Виенската филхармония – флейтистите Дитер Флури и Волфганг Шулц, кларнетистите Алфред Принц, Петер Шмидл и др. Въпреки, че има своите триумфи по света Мария Принц винаги се връща към България и българските си колеги. Години наред тя водеше майсторски класове в Лятната академия на изкуствата в Созопол, няколкократно беше член на журито на конкурса „Франц Шуберт“, организиран от Училището по изкуствата в гр. Русе. Един от най-големите ѝ подаръци към българската публика бяха концертите ѝ с диригента сър Невил Маринер, баритона Матиас Гьорне и с флейтиста Патрик Галоа. Мария Принц изнася многобройни концерти в България със солисти от световна величина. Концертната ѝ дейност не се ограничава само до София, а включва още Русе, Пазарджик, Стара Загора, Бургас, Добрич.

Мария Принц е за мен пример за човек, който е отдал живота си на музиката, на своето творчество. Имал съм щастието да присъствам на много нейни концерти, но незабравим ще остане споменът ми за една нейна репетиция за концерт в Карнеги Хол с програмата: Чайковски („Годишни времена“) и Прокофиев („Ромео и Жулиета“). Бях сам в залата. Нейното изпълнение така ме потопа в картини и емоции, че изключих къде съм. Беше като в сън. По-късно Мария постигна с този концерт огромен успех в Ню Йорк.

За мен Мария също не е емигрант. Тя на практика е постигнала онова, за което мечтаехме всички, и след 30 години на демократично развитие на България то вече е факт, а именно, свободата да избираш къде да живееш и твориш, без да се чувстваш далеч от Родината си. С цигуларя Стефан Камиларов се запознах пак на споменатата вечеря в резиденцията на българския посланик във Виена. Той е син на световноизвестното цигулково дуо Емил Камиларов и Дина Шнайдерман. Неговите родители са дали много поводи на България да се гордее с тях. Емил Камиларов печели конкурса „Николо Паганини“ и консервативната, да не кажем ревнива, италианска публика го нарича след победата „Българският Паганини“. Удостоен е с честта да свири на цигулката на легендарния Николо Паганини. Дина Шнайдерман също печели много престижни международни отличия. Но да се върнем към Стефан. Роден е в Москва по време на едно турне на родителите си. Обстоятелствата се стичат така, че малкият Стефан прекарва първите два месеца от живота си в българското посолство в руската столица. Детството му преминава в София. Той е един от малкото българи, които преди 10. ноември завършват елитната Виенска гимназия „Терезианум“, след това следва в Швеция и Австрия. Участва в концерти и турнета на прочутата Виенска филхармония. От много години е преподавател в Университета за музика и сценични изкуства във Виена. Стефан Камиларов избира път към сцената, който отговаря на неговите виждания. Отрано се насочва към камерната музика. Възможността да бъде солист на симфонични оркестри го привлича по-малко. Със струнния квартет, който ръководи, обикаля от Европа през Азия до Южна Америка. **„Не ми дава сърце да свиря пред публика, говореща по мобифона, пред хора, сбъркали залата, в която се твори високо изкуство, в сватбарски ресторант. Обичам да преподавам, удовлетворение са успехите на учениците ми, но и обичам да свиря. Радвам се и на постигнатото като диригент“** – споделя Камиларов в едно от многобройните си интервюта.

Негови ученици са носители на много и престижни награди. А той самият години наред беше член на журито и негов председател на конкурса за цигулари „Недялка Симеонова“ в гр. Хасково. В последните години Стефан Камиларов води и майсторски класове в гр.

Плевен. Имаме многобройни успешни проекти, които сме реализирали заедно. Когато работи с него, човек може да разчита на коректност в отношенията, приемане на общата кауза като лична, на откровеност, нещо, което много липсва в съвременното ни общество. От години Камиларов има свое място на бала на Виенската филхармония. Балната култура на Австрия я прави уникална. Започва се от средата на месец януари и се приключва в средата на февруари. Това са празници, които всяка една професия си организира (юристите, лекарите, сладкарите, пожарникарите). Оперният бал бележи връхната точка в месеца на баловете. Но от години той вече е повече политически, отколкото за забавление. Балът на Виенските филхармонии е придобил негласното звание „Бал на интелектуалците на Австрия“. Едно от незабравимите ми преживявания са участията ми в него като гост на Стефан Камиларов. Това може да се сравни само с приказката за Пепеляшка, с тази разлика, че в 12 часа не се превръщаш в тиква, а отиваш с приятелите да ям гулаш в кафенето „Шварценберг“.

Стефан Камиларов наистина е жител на света. Ето какво споделя той относно връзката му с България: *„Животът води стъпките ни, а ние си внушаваме, че вземаме някакви решения. София, България е щастливото ми детство. Уви, тук не всичко се изменя към добро. Скъпа ми е дори миризмата на София. Където и да съм, в сърцето ми България остава държава с много голяма култура, с много образовани и таланти хора. Недостатък днес е, че част от тях са на преклонна възраст. Не виждам какво поколение идва след тях. Имаме прекрасни филхармония, оперен театър. Музикантите, певците, балетистите те ни са аплодирани по света. Художниците ни също са признати и извън страната. Не забравяйте, че културата развива духа. Общество без култура или със слаба памет е обезверено общество, без достатъчно морал. Убеден съм, че културата, изкуствата променят човека и той става по-добър.“*

С фотографа Юри Чарийски се срещнах също още през първата ми година във Виена. Тогава той беше фотограф на Виенската Фолксопер. Името му беше нашумяло с рекламните материали и изложбата, която беше направил за и по спектакъла „Нудо“ на балета на операта. В търсенето на български творци, които имат свое място във Виенската културна сцена, стигнах и до него.

Юри Чарийски е сред водещите световни имена в областта на художествената и рекламна фотография. Роден е в Добрич. Любовта е тази, която през 1978 година отвежда младия талант в австрийската столица Виена. Плод на тази любов са три деца. Дъщеря му Кристина Чарийски в момента е един от най-търсените театрални режисьори в немскоговорящия свят. Но да се върнем към Юри. Първоначално той учи електроника във Виена, но след това се насочва към изкуствата и завършва Университета за приложни изкуства във Виена при проф. Шварц и фотография при проф. Франц Хубман и Ерих Лесинг. Завършва графика и комуникационен дизайн и специализира анимация. Неговите артфотографии и пейзажни творби са показвани във Франция, Германия, Израел и Австрия. Ето какво си спомня той за своето заминаване за Австрия: *„Случи се много изненадващо, включително и за мен самия. Залюбих се, както се казва на български, с една австрийка и след едногодишна борба да ми разрешат да сключа брак, защото по ония времена беше доста трудно, все пак успях и започнах да следвам в Австрия. Първоначално електроника, а по щастливо, сигурно съдбовно стечение държах изпит и в Академията по приложни изкуства във Виена заедно с*

един приятел, на когото трябваше всъщност да помагам. Но така се получи, че излязох на второ място. А той за съжаление не влезе... Та Виена наистина стана моето място, но аз имам и други такива места...“ Веднага след промените, през 90-те години, Юри се опитва да създаде своя рекламна агенция в България, но задълженията му към семейството го връщат във Виена.

През далечната 2003 година много ми хареса неговата изложба „Нудо“ и поканих Чарийски да я покаже в БКИ „Дом Витгенщайн“. Изложбата предизвика голям фурор. По-късно, благодарение на моите усилия, тя беше експонирана в белия салон на Националната галерия в София. По този начин името на Юри Чарийски се завърна на българската културна сцена. Възложих му да направи нови рекламни снимки на „Дом Витгенщайн“ и до ден днешен няма по-добри от неговите фотоси. Години наред те се разпространяваха сред многобройните туристи, които по мое време посещаваха Дома. Негово дело е и елегантният графичен знак на БКИ „Дом Витгенщайн“ в годините 2003–2013 година. Имам много и интересни преживявания с Юри Чарийски. В тези години благодарение на него имахме изключителен архив на събитията, които организираме. Незабравим е споменът ми от една фотосесия, която той направи на покрива на „Дом Витгенщайн“. По-голямо усещане за свобода и светлина никога по-късно не съм изпитвал. През 2007 година заедно с посолството на България и Банка Австрия организираме „Дни на България“. Едно от събитията беше изложба на Юри Чарийски в старата централа на банката. В нея той показа свои фотографии от Северното Черноморие. Ето какво си спомня за тази изложба: *„Моите фотографии се приеха от австрийската публика с неочакван интерес, вероятно продиктуван от факта, че България е общо взето непозната. Няколко души даже идваха да ме питат: „Ама това наистина в България ли е снимано?“* Защото австрийците познават туристически снимки – Златни пясъци, Слънчев бряг, Несебър, Албена. А такива скрити местенца като Камен бряг, Тюленово не са и подозирали, че съществуват. И останаха много очаровани. При това съм убеден, че след тази изложба много от тях са отишли в България. От друга страна пък, и доста българи във Виена не бяха виждали тези места. А иначе, имаше идея книга с тези фотографии да бъде презентирана заедно с изложбата, но до книгата все още не се е стигнало, въпреки че е вече готова. Трябва обаче да се намерят средства, спонсори за издаването ѝ. В момента няма никаква подобна литература в чужбина. Има пътеводители, брошури, някои добри, други не чак толкова, но такъв албум, който да показва определена част от България, няма.“ Е, през 2008 година тази книга излезе. И с радост мога да отбележа, че съм един от хората, благодарение на които тя видя бял свят. Издаването на книгата беше подкрепено от Министерството на културата на България. И беше наистина издание, което разкриваше една непозната частица от прекрасната природа на нашата страна.

Юри Чарийски също участва и сам организира благотворителни кампании за България, но не обича да се шуми за това. Например фотоси от албума му бяха предложени благотворително на търг, за да бъде подпомогната дейността на фолклорния състав от читалището в екзотичното село Камен бряг. По-късно той създаде и сдружението ЕКО НОРД, което има за цел опазването на флората и фауната по уникалното Северно Черноморие на България. От петнайсет години организира Лятна фото академия в с. Камен бряг. Разкрива на младите таланти тайните на фотографията. Няколко успешни издания има и фестивалът „Jazz на село“ отново в Камен бряг, който привлича стотици зрители.

Юри Чарийски е изключително позитивна личност, извор на идеи, от които не се отказва, докато не ги осъществи. Той продължава да пътува и да снима. Като един трубадур, с обектива си възпява България по света. Благодарен съм на съдбата, че по пътя си срещнах този творец.

Когато човек срещне Венета Табакова, няма как да не я забележи. Тя е от онези жени, които пръскат своя чар, така че само след няколко минути разговор с тях си спечелен за тяхната кауза. В Австрия не се случва често да срещнеш жена, която е елегантна не само в облеклото, но и в поведението си. При Венета Табакова има нещо френско. Прилича на онези приказни жени от френското кино на 70-те и 80-те години. И няма как да не е така. Съдбата я отвежда още като ученичка в любимия Париж. Баща ѝ е представител на БГА „Балкан“ във френската столица. В началото на Венета ѝ е много трудно в този непознат свят, но той много бързо я омагьосва. С много хумор тя разказва първата си разходка с кола по „Шанз-Елизе“. За младата девойка, идваща от социалистически Бургас, блясъкът на легендарния Парижки булевард я омагьосва и тя се влюбва в града до полуда. Благодарение на силния си характер и разбира се, положени усилия, не само наваксва училищния материал, който е по-различен от този в България, но и успява да завърши училище по-рано от своите връстници. Човек слуша в захлас за срещите ѝ с Емил Димитров с Богдана Карадочева, за любовта ѝ към Жо Дасен и Жак Брел. Но приказката свършва и тя се връща в България. Завършва френска филология. Не може да забрави Франция. Смята, че ако ще живее някъде извън Родината си, то това непременно ще е страната на петлите. Започва да работи в областта на туризма. Увелича се. В началото на 90-те години тръгва със съпруга си за ..., както тя казва, за една страна, която ѝ е напълно чужда, за Австрия. Началото е много трудно. Не знае езика, а и той в сравнение с френския ѝ се струва много дървен и немелодичен. Не може да започне работа в туристическа агенция, защото все още не е сигурна в познанията си по немски. Обаче Венета има усет към езиците и отново се проявява нейният характер. Взема надомна работа и учи езика. Явява се на интервюта, докато най-накрая шансът ѝ се усмихва и я вземат в едно туристическо бюро. И така започва нейната кариера в областта на туризма в новата ѝ родина Австрия. Венета Табакова говори свободно пет езика – български, руски, френски, английски и немски. По-късно създава собствено туристическо бюро в сърцето на Виена, на улица „Тифер Грабен“, в историческия център на града. Първо се намира в едно малко помещение от едната страна на улицата, а по-късно, когато работата се разраства, се премества в просторен и светъл офис, който е не само работно място, а и притегателен център за различни събития, свързани с културата и туризма.

Когато се запознахме, Венета Табакова беше вече една от авторитетните личности в българското общество във Виена. Председател на училищното настоятелство на българо-австрийското училище „Св. св. Кирил и Методий“, представител на българската авиокомпания „Виаджо Еър“, туристическата ѝ фирма „Интервега“ вече беше утвърдена в областта на културния туризъм. Венета Табакова е голям меломан. Обичта ѝ към класическата музика я кара да следва по света големите български оперни изпълнители, много от които са ѝ лични приятели. В годините, в които работихме заедно, успяхме да съчетаваме представянето на българското изкуство и култура с прелестите на българската природа пред австрийската публика. По това време станаха традиционни организираните от нея културни маршрути в България. Като например посещение на Празника на българската роза в гр. Казанлък, маршрут, представящ откритите тракийски гробници по нашите земи, друг маршрут представя едни от най-красивите духовни места

в България, манастирите. Венета Табакова е от онази порода хора, които успееш ли да убедиш в качествата на един проект, те го приемат като свой и се борят за него докрай. В периода между 2003 и 2013 година няма голям проект в областта на представянето на българската култура, който да не е бил подкрепен от нея. Тя също така много допринесе и при привличането на австрийска публика към активностите на БКИ „Дом Витгенщайн“. Очарованието, с което омайва своите клиенти, водейки ги през красива България, тя прехвърляше и към рекламата на събития като изложбата на млади български художници в двореца „Порча“ и изложбата „Български книги, печатани в края на XIX в. в Австрия“, която организирахме в тържествената зала на Австрийската национална библиотека.

България няма свое туристическо представителство в Австрия. Венета Табакова извършва тази дейност на частни начала, от любов към Родината си, към нейната култура. Името на нейната туристическа фирма отдавна е символ не само за коректност, но и за изключително интересни и нестандартни предложения в областта на туризма. Венета може да бъде наречена очарователното и фино лице на България във Виена. Благодарен съм на съдбата, че пресече нашите пътища.

За българския художник Стоимен Стоилов, който е много популярен във Виена, бях слушал много преди да се озова там. Стоимен също може да бъде наречен космополит. Роден е във Варна. Завършва Националната художествена академия през 1972 година в класа на проф. Александър Поплилов. Създател е на Международното биенале на графиката във Варна. През 1991 година е удостоен с Хердцова награда на Виенския университет за цялостно творчество. Малко след като е обявена наградата, ателието му във Варна изгаря до основи, много произведения са изгубени. Същата година се премества да живее във Виена. Когато през 2002 година се срещнахме, той вече беше накарал тежката консервативна виенска публика да го приеме. Неговите плакати бяха станали запазена марка на Дунавския фестивал в гр. Кремс. Бившият канцлер и външен министър на Австрия Волфганг Шусел имаше негови картини в кабинета си. По повод на Международен форум на върха за правата на човека, след дълга подборка между редица художници селекционната комисия беше избрала именно Стоимен Стоилов да разрисува темата за човешкото страдание върху общо 200 квадратни метра, изложени не къде да е, а в Двореца „Хофбург“. През 2003 година Виена честваше годишнина на метрото си, а плакат, изработен именно от Стоимен Стоилов, грееше по всички спирки на подземното влакче. На него беше изрисувал 200 емблематични за този град фигури – от Хабсбургите, през Моцарт, Щраус, Фройд, Канети, та до наши дни. Разбира се имаше закачка, като между тези фигури беше изобразил и фигурата на българския композитор Нелко Коларов. Творчеството на Стоилов го отвежда до различни точки на света от Ню Йорк, където през 2000 година представя своята изложба „Гравирани поеми и поетични графики“ по стихове на поета Уилям Мередит (носител на „Пулицър“ и на Международната награда „Никола Вапцаров“), през музея на фондация „Шрайнер“ в Германия, през Страсбург, където има изложба в Съвета на Европа, през Москва и музея „Пушкин“, който притежава негови работи, през Конгресната библиотека във Вашингтон, през Френската национална библиотека и Националния фонд за съвременно изкуство в Париж, през графичния кабинет на галерията „Албертина“ във Виена или Австрийското министерство на външните работи... Името му фигурира в Venezit – най-старата френска енциклопедия за изобразително изкуство. Пътят на Стоимен Стоилов в

никакъв случай не е само щастливо стечение на обстоятелства. Той е съдба, лично изстрадана.

Да имаш на своя страна такъв капацитет, когато се налага да представяш българската култура в чужбина, е рядък шанс. През всичките ми години във Виена Стоимен Стоилов е бил онзи авторитет в изобразителното изкуство, на чието мнение особено много съм държал. Той е творец, стъпил здраво на земята, лишен от всякаква суета. И нещо много важно – с особена грижа към младото поколение. Едно от големите събития, които сме организирали съвместно, бе изложба, в която той представи двама млади художници. Името му привлече многобройна публика и той използва възможността да направи реклама на младите си колеги. Стоимен винаги живо се е интересувал какво се случва в България. Морето и любимата Варна го привличат като магнит. Явно там той се зарежда с творческа енергия, която после претворява в магичната си живопис. Ето какво споделя в едно интервю: **„Струва ми се, че особено сега, когато България е в ЕС, навсякъде би трябвало да се чувстваме у дома. Аз лично се чувствам у дома на много места. Във всеки случай най-приятно ми е като се завърна във Варна и видя морето. У дома е там, където са спомените от детството, където са корените.“** България почето твореца, като го удостои с най-високото си отличие – орден „Стара планина – I степен“. А едно от най-ярките ми преживявания, свързани със Стоимен, е церемонията по получаването на почетната титла „професор“, която му беше присъдена през 2009 година от тогавашния президент на Република Австрия Хайнц Фишер. Всъщност това беше едно признание не само за Стоимен Стоилов, но и за България. Ето какво каза в лаудациото си д-р Волфганг Шусел: **„Изкуството е душата на Европа, в този смисъл художникът Стоимен Стоилов е истински посланик на европейската култура. Със своя уникален почерк и специфични техники, митове и легенди от Средиземноморието и цяла Европа неговото изкуство прекрачва границите на времето от иконописата и венецианските фрески до днешните митове и го превръща в запазен знак за европейска култура.“** Е, как едно такова признание да не те накара да си горд с творците, които създава твоята Родина.

Стоимен Стоилов е от онези приятели, с които може да не се срещаш месеци наред, обаче, когато се видите, продължавате разговора си, сякаш сте се разделили вчера. Щастие е да се нарека негов приятел.

С журналиста и преводач Константин Браваров се срещнах по-късно. Първото нещо, което ми направи впечатление, беше тембъра на гласа му. Освен че беше школуван, беше топъл и приятен за слушане. Срещнахме се по повод на едно сценично четене във Виена. Константин Браваров печели събеседниците си с изключителното си чувство за хумор, което в дадени моменти се превръща в остра ирония. Той е от категорията български емигранти, избягали от социалистическа България. Разказано от него, бягството му прилича на приключенски роман. Едва на двайсет години е, когато осъзнава, че „социалистическият лагер“, в който живее, му е тесен. Въпреки че благодарение на родителите си получава добро образование, а и приятелският му кръг е сред младите интелектуалци на тогавашна България, въпреки всичко това там му е тясно. Решава, че ще бяга към Канада. Тръгва с българина Александър Скарлати. Успяват с много късмет да преминат югославската граница. Вече на територията на Югославия се отправят към границата ѝ с Италия, но поради престрелка на карабинерите с югославски контрабандисти там е несигурно и те са принудени да свърнат на север и да преминат в Австрия.

Изпращат ги в лагера за бежанци в Трайскирхен. Годината е 1975. Обстоятелствата се стичат така, че Браваров остава да живее във Виена. Следва „Сравнително езиковедие“. Говори перфектно немски, полски, руски, английски и български език. По време на следването си се жени за полякиня и му се ражда дъщеря. По онова време е привлечен като сътрудник на вестник „Свободен народ“, орган на Българската социалдемократическа партия, който се издава във Виена. По-късно става и негов редактор. Години наред е автор на поредицата „Без грим“ в същия вестник. Бил е отговорен редактор за програмни анализи на радио „Свободна Европа“ – Мюнхен, „Дойче веле“ – Кьолн, „Гласът на Америка“ – Вашингтон и радио „Свобода“ – Париж, както и кореспондент на културната секция на „БиБиСи“ – Лондон. Константин Браваров е бил изключително активен и политически преди промените от 1989 година у нас. Той е член на организациите „Свободна преса“ – Мюнхен и „Европейски съюз на журналистите“ – Париж. Член, а по-късно и председател е на „Българската лига за правата на човека“ (БЛПЧ) и отговорен редактор на бюлетина и на интернет страницата на Лигата. Член е на „Амнести интернешънъл“ и „Хелзинки уоч“ – Виена. Посредством агенция „Ройтерс“ негови статии са публикувани в американските вестници „Ню Йорк Хералд Трибюн“ и „Уошингтън Пост“. Има публикации и в алманаха на „Хелзинки уоч“ – „В защита на човешките права“.

Константин Браваров е извор на информация за едни отминали времена, които, ако някой не ги разкаже, много скоро ще бъдат забравени. Хората, които активно са участвали в историята, когато България е била от другата страна на разделителната линия, вече почти не са между живите. А много от тях не искаха да напишат спомените си и тези години остават обвити в мъглата на слухове и догадки. К. Браваров пише есета, в които с много хумор и от дистанцията на времето се връща и към тях. През 1989 г. като член на „Българската лига за правата на човека“ взема участие в конференцията „България, въпреки перестройката“, организирана от „Хелзинки уоч“ – Рим, и изнася реч пред италианския парламент. В негово лице животът ме срещна не само с една изключително колоритна личност и много добър есеист, а и с приятел, който в моите години на изпитания не ме изостави. Надявам се, че някой ден ще можем да прочетем книга с негови есета и очерци. Засега те могат да бъдат намерени само в българския периодичен печат.

В годините, които прекарах във Виена, имах много срещи с български творци, които по една или друга причина са избрали този град, за да отдадат таланта си на него. Много години съвместна работа ме свързва с актрисата Деси Урумова, с пианистката Елена Герчева, с музикантите Деница Лафчиева, Пламен и Нора Саманджиеви, Евгени Шевкенов, Мишел Нахабедиян, Любомир Господинов, Константин, Александър и Екатерина Владигерови, с оперните певци Надя Кръстева и Ива Йонова, с художниците Искрен Илиев, Илиана Нагел, Диана Стоилова, Камен Стоянов, с модните дизайнери Биляна и Петър Пелови. С някои от тях освен служебни, изградихме и приятелски отношения. Може би някой ден ще напиша своите спомени и за тях. А сега минавам към следващата част. В края на 2013 година със семейството ми взехме решение да се възползваме от свободата на избор къде да живеем и решихме да останем във Виена. Така че аз също имам вече своя опит на човек, който е много далеч от Родината си и същевременно толкова близо до нея. Тези години от живота ми бяха, може би, онези,

които ми дадоха най-големия житейски урок. Отсях лицемерните от истинските приятелства. Появиха се нови срещи със забравени приятели, които ми протегнаха ръка в неочаквани ситуации. Други пък, на които аз бях помагал, бързо ми обърнаха гръб и избягаха, вече не им бях нужен. Години на изпитания, в които разбрах, че ако човек прави добро, то непременно му се връща, но обикновено не от този, на когото си го сторил.

БЕРЛИН

Минаха години. И съдбата си направи шега с мен. Отведе ме в град, към който никога не съм изпитвал особено топли чувства. Град, който беше за мен прекалено хаотичен, шумен, с неясен профил. Конфронтира ме с предизвикателството да се справя с неочаквана за мен ситуация. Обичам провокациите, обичам да преодолявам предубежденията на хората относно скромната ми персона. И така в последния ден на октомври 2018-а година пристигнах в Берлин. В главата си вече бях подредил какво и как искам да направя. Откъде да започна и накъде да отида. Разбира се, човек нищо не може да направи, без да открие съмишленици. Българи, които имат своите постижения в професията си и са намерили своето място в германското общество. Потърсих поетесата и писателка Цвета Софрониева, с която се знаехме отдавна, по-късно благодарение на общи познати се запознах и с балетиста-солист на Фридрихщатпаласт Димитър Пейчев, благодарение на когото открих своите кътчета в многоликия Берлин. Работата ме среща и с много популярния тук и в България музикант Владимир Кърпаров и с писателя Весо Портарски. Описанието на берлинския период от моя живот ще започна като направя опит за портрет на всеки един от тях.

С поетесата Цвета Софрониева се запознах в края на 90-те години на миналия век. Няколко лета работех за Международния театрален фестивал „Варненско лято“ и отговарях за трупите, които гостуваха от немскоговорящия свят. Така се срещнах с Цвета. Един германски театър представяше спектакъл по нейни текстове. Представлението се играеше в Художествената галерия на гр. Варна. С Цвета се сприятелихме. Тя е изключително интересна личност. Многопластова. Ученичка на Йосиф Бродски, поетеса и физик, в своите произведения Цвета Софрониева разсъждава над относителността на времето, над човека, който унищожавя своя дом – земята, а в същото време страда физически от унищожението на природата. Текстове те й са автентични, философски и дълбоки, подобно на квантовата физика, те завладяват ума на читателя и разкриват неподозирани светове. Цвета Софрониева е пример за човек, който е избрал свободата да обитава, както тя се изразява, „стаи“ в различни държави. Ето какво споделя тя в едно свое интервю за емиграцията: **„Що се отнася до мен, аз не понасям думата емигрант. Ни-кога не съм била такъв. Аз просто съм се родила в една стая в София, живяла съм в разни стаи къде ли не и сега съм си наела една стая в Бер-лин, утре това може да е другаде, зависи от стичането на живота. Точно както пиша в „Кръщение“. Не знам на какъв език ще пиша в другиден. Но винаги ще пиша на своя език. И на български винаги ще има една основна част от моя език, защото оттам съм тръгнала за първи път и защото на български знам коя съм. Макс Фриш нарича родно онази гара, от която човек е тръгнал, без да е пристигнал на нея, от всички други е дошъл и чак тогава си е тръгнал.“** Цвета Софрониева живее в Берлин от много години. В периода между 1993 и 2000 година е била кореспондент на радио „Свободна Европа“. Автор е на над двадесет книги. Превежда редица съвременни поети. Нейното творчество има сериозно международно признание, носител е на

престижни награди за поезия като: „Адалберт фон Шамисо“, ПЕН Америкън, „Клиф Бекър“. Поезията ѝ е превеждана на френски, унгарски, английски, нидерландски, фински, руски, японски, узбекски, сръбски и други езици. Цвета е от онзи тип хора, за които границите нямат значение – дали е в София, или в Берлин, в Чикаго или Самарканд, няма голямо значение, защото тя е убедена, че интересни хора и интересни теми за писане, винаги има. И още няколко думи от нея относно начина, по който напуска България: *„Не напуснах Народна република България, в нея все се връщам не от страх, по мое време не убиваха семейството ти, ако останеш навън. Връщам се заради надеждата и желанието за промяна и градеж. Смених си паспорта едва когато станавме част от ЕС, защото считам, че дали на българско, или друго населено място в Европа, жители сме на една идея за бъдеще, като при това е разумно да сме гласоподаватели там, където плащаме данъци и ползваме всеки ден транспорта. Бъдещето определя гражданството, дава принадлежността, така си мисля. А ние от всяко място в Европа работим за едно и също. И дано да не се оставим да ни подлъжат, че не е така.“*

През годините тя е подкрепяла преводите на много български писатели на немски език. Използва своята популярност на германската литературна сцена и полага усилия да представи многообразието на съвременната българска литература. Когато ръководех БКИ „Дом Витгенщайн“, Цвета Софрониева участва в няколко много интересни проекта, но този, който бих искал да отбележа, е съвместното ѝ представяне с поетесата Цвета Делчева. Беше вечер, в която стиховете им бяха представени като сценично четене и звучаха и на немски, и на български език. По-късно имахме спорадични срещи. Когато през 2018 година пристигнах в Берлин, беше най-нормалното нещо да я потърся. Едно от най-вълнуващите ми преживявания за 2020 година беше финасажа на проекта „Българските букви в Берлин 2020“, когато на открито, в сърцето на германската столица, Цвета Софрониева, Мирела Иванова и Владимир Кърпаров направиха един джемсешън от думи и музика. Убеден съм, че пред нас има още много възможности за съвместни проекти. Привързаността на Цвета към България и нашата литература я кара непрекъснато да следи развитието ѝ, да експериментира в различни форми на представянето ѝ, да участва в почти всички по-големи български литературни форуми като автор или като преводач на съвременни чужди автори. Приятелството ми с Цвета Софрониева за мен е онази червена нишка, която в годините ме водеше от София през Виена до Берлин.

Първата ми среща с Димитър Пейчев беше по повод представянето на книга на Даниела Шалева. Едно от емблематичните имена на българската диаспора в Берлин. Човек с много богат приятелски кръг и по стечение на обстоятелствата моя състудентка от Икономическия университет в София. Димитър беше модератор на вечерта. Залата на Българския културен институт се препълни с публика. Това се случи в началото на 2019 година и за мен беше много интересно да се запозная с една голяма част от българското общество в Берлин, която има отношение към културата. Димитър Пейчев е от онези личности, които някак си естествено привличат вниманието на публиката. Забелязва се, че има богат сценичен опит, че владее зрителната зала. И няма как да не е така. През 1978 година той завършва балетното училище в София. От 1980 до 1991 година е солист на балета на Държавния музикален театър и е част от трупата на балет „Арабеск“, когато го ръководи легендарната Маргарита Арнаудова. В тези години той е изключително търсен в киното и телевизията. Участва в над 100 предавания на БНТ и в два игрални филма:

„Вкус на бисери“ (1984), реж. Вили Цанков и „Чичо Кръстник“ (1988), реж. Стефан Димитров.

Първата му среща с Берлин е през 1983 година. Пристига на снимки за филма „Вкус на бисери“. Случва се в един топъл юлски ден. Полетът от София до Източен Берлин е с прекачване в Будапеща, където има няколко часа престой. Една група от артистите се организират и използват времето, за да се разхождат из града. За Димитър това е първото посещение в Будапеща и той е въодушевен и впечатлен от архитектурата, от атмосферата. Всичко е много цветно и различно от тогавашна София. След тази прекрасна разходка из Будапеща очакванията му за Берлин са огромни. Кацат на летище Шьонефелд привечер. Все още е светло. Отправят се към центъра на града, към Александерплац, където се намира техният хотел. По пътя Димитър усеща как усмивката му започва бавно и славно да изчезва, защото, сравнявайки с Будапеща, вижда само една адска сивота, всичко е едно такова очукано, порутено. Исква му се, ако е възможно, автобусът да обърне посоката си, да хване първия полет за България и бързо да отиде на море. Всъщност първата му среща с града, който по-късно ще се превърне в негов втори дом, е разочароваща. Димитър обича много историята и това, което предизвиква интересът му, е възможността да се докосне до нея. По това време повечето сгради в Източен Берлин не са санирани. По тях личат белезите от бомби и шрапнели. Той използва всяка свободна минута да се разхожда из града. И осъзнава и физически усеща, че Втората световна война е била реалност. В атмосферата на Берлин обаче, за разлика от атмосферата на Будапеща, се усеща някакво напрежение. Интересна е една среща на Пейчев от това време. Художник на костюмите на филма е германска сценографка, която е съпруга на главния хореограф на оперетата на ГДР „Метропол“. Един ден тя кани на гости само десет избрани човека от екипа. И Димитър е сред тях. Вечерята е в къща в края на Берлин, на едно езеро. Домакинът разбира, че има двама балетисти сред гостите. Освен Пейчев, гост е и балерината Ана-Мария Петрова-Гюзелева. През цялата вечер се водят много интензивни разговори за балетното изкуство. Домакинът е впечатлен от Димитър и му предлага работа в театър „Метропол“. Младежът, който с нетърпение чака да се върне в България и да отиде на море, категорично отказва с думите: „Аз да живея тук? Никога!“ Е, съдбата му изиграва шега и седем години по-късно, през 1991 година, той идва отново в Берлин. Този път, за да остане. Пристига в града не от професионален интерес, в България е на върха на славата си, а заради една жена и любовта му към нея. Ето какво споделя в едно интервю: *„Аз имах една сравнително добра кариера в България. Бях много търсен, в телевизията най-вече, танцувах и в Музикалния театър, и в Арабеск, в Музикалния театър ми възлагаха и актьорски задачи. Чувствах се адски щастлив. Вървах и в буквалния смисъл на неговите по улиците. В театъра влизах винаги с усмивка и с песен и те ми казаха: „Ето, слънцето идва.“* Тази лекота в общуването, тази ведрост Димитър Пейчев е запазил и до ден днешен. Той успява да вдъхне оптимизъм на хората, с които общува.

И така младежът следва жената, която обича и която вече от една година е в трупата на Фридрихшатпаласт. Той идва в Берлин, за да се яви на конкурс. Плановите му са да изкара няколко години тук и след това да се върне в България. В същото време съдбата го поставя отново пред избор. В БНТ започва да се излъчва всяка събота след обед младежко тричасово предаване. Режисьорката Ели Йорданова го кани за водещ, предлага му телевизионна кариера с думите: „Танцът е до време, а какво ще правиш след това?“ Със същата категоричност, с която отказва предложението за „Метропол“, сега Димитър

отказва телевизионното предложение. Любовта е по-силна от кариерата. Решава и тръгва. И до ден днешен не съжالياва за нито едно решение, което е взел в живота си. Берлин му донася много щастливи мигове и в личен, и в професионален план. Обстоятелствата се стичат така, че след години се разделя с жената, заради която идва тук, но пък намира нова любов и от тази връзка се ражда прекрасната му дъщеря София. А в професионален план има незабравими срещи със световни хореографи, с които не би работил, ако беше останал в България. Изобщо театър „Фридрихщатпаласт“ няма аналог в Европа. Той притежава най-голямата сцена в света, широчината ѝ е 38 метра, а дълбочината – 57 метра. Има два огромни въртящи се кръга, като предният потъва и може след това да се покаже на него басейн с фонтани или пък ледена пързалка. Концепцията за репертоар е подобна като на „Лидо“ и „Мулен Руж“, но с тази разлика, че това е театър. В своята професионална биография Димитър е благодарен на съдбата за срещите си с хореографа на мюзикълите „Евита“ и „Исус Христос супер звезда“ Лари Фюлер, с италианския хореограф Джино Ланди, с австралийския хореограф Кулман. Димитър Пейчев играе десет години на сцената на „Фридрихщатпаласт“. През 2001 година, когато е на 42 години, прекратява кариерата си. Много малко са изключенията, при които един балетист танцува до тази възраст. Обикновено възрастта, на която те се „пенсионират“ е 35-36 години. Работата им е много изтощаваща. Имат по около десет танца на представление с много бързи преобличания. Играе се всяка вечер, а в събота и неделя имат по два спектакъла. В началото Димитър се сблъсква и със задължението да играе и на празниците. По онова време в България няма установена такава практика и за него това е много странно. Другото, което му е чуждо, е атмосферата, която витае в театъра. Тя е по-скоро атмосфера на предприятие, работиш като на конвейер. Няма я онази топлина, която цари зад кулисите и по гримьорните в българските театри. Усещането за общност го няма. Трябва да внимаваш как се държиш, какво говориш. Въобще дистанцията и студенината в отношенията е една от големите разлики.

На въпроса дали България му е липсвала, отговаря, че винаги е усещал тази липса. Сега, от позицията на времето, смята, че е бил по-щастлив на сцената на Държавния музикален театър. Не може да го обясни точно. Някак си там е имал повече усещането за театър. То идва може би от факта, че в една седмица играеш всяка вечер различни спектакли, а на сцената на „Фридрихщатпаласт“ има някаква монотонност, играеш едно и също шоу цяла година, само по Коледа за две седмици се представя нещо различно. Така че от тази гледна точка, България му е липсвала. Той не тръгва, защото е искал да напусне Родината си или пък целта му е била да бъде в чужбина. Тръгва заради любов, заради жена.

След тридесет години вече е приел Берлин като своето място за обитаване. Открил е прекрасни места тук, които представи и на мен и успя да ме убеди, че градът е изключително многолик. Мога да кажа, че за тридесет години Димитър Пейчев е опознал много добре целия град. Благодарение на неговите съвети успях да открия и най-подходящото място за инсталиране на „Българските букви“. Той беше човекът, с когото споделих тази своя идея и който ми каза: **„Ако искаш този проект да бъде посетен от хиляди хора, то мястото му е само тук – парка „Джеймс Симон“.** И въпреки че градът му е познат, споделя, че все още чувства едно напрежение в себе си, което веднага изчезва, когато се завърне в София. Предава тази любов към България и на дъщеря си, която обича да прекарва своите лета там.

Моята среща с Димитър Пейчев е едно от щастливите стечения на обстоятелствата при моето пребиваване в Берлин. Той успя да ми покаже онзи Берлин на 20-те и 30-те години на XX век, който винаги много ме е привличал и в който мога да се почувствам уютно. Надявам се, че нашето пътешествие продължава.

Преди да започна работа в Берлин се познавах със саксофониста Владимир Кърпаров съвсем бегло. Беше участвал във Виена в концерти с други български джаз музиканти. Но когато пристигнах тук, се убедих, че той има свое място в Берлинската джаз сцена. Владимир Кърпаров е български музикант, който от много ранна възраст проявява уникален талант и печели многобройни награди, включително и тази за „Най-добър млад джаз изпълнител на годината“ на Фондация „Сорос“ – България, още през 1996 година. Учи в Музикалната академия „Проф. Панчо Владигеров“ в София – специалност джаз и поп музика, а от 1999 година във Висшето учебно заведение по музика и театър в Хамбург. През 2001 година се премества в Берлин, където завършва музикалната консерватория „Ханс Айслер“. Оттогава живее в германската столица. **„Много съм щастлив, че съм точно в Берлин.“** – казва Владимир Кърпаров. Колкото по-дълго живее далеч от родината си, толкова по-интензивно се занимава с българския фолклор, който оттук нататък ще се превърне във формираща част от неговата музика. Той е свирил и гастролирал с музиканти като Иво Папазов, Георг Брейншмид, Аркадий Шилклопер, Петер Херболцхаймер и много други знаменитости от американската, западно- и източноевропейската джаз и фолклорна сцена. От много години свири със Стоян Янкулов – Стунджи в джаз групата ZONE C, както и в етно и фолклорни групи. Преди 5-6 години известното белгийско етно джаз трио Ака Моон кани Стоян Янкулов, Недялко Недялков и Владимир Кърпаров в нов проект наречен Ака Balkan Moон, базиран на българския фолклор, на българските неравноделни ритми. Така заедно музикантите са канени за участие в редица европейски страни. „Винаги съм се възхищавал на това каква отговорност носят докторите и пилотите, но си мисля, че и от хората на изкуството „зависят“ човешки животи“ – казва в едно интервю Кърпаров. Тази мисъл го занимава от дълго време и в някаква степен е провокирана от общуването му с вече покойния пианист Васил Пармаков. **„За мен творчеството е отговорност. Всеки трябва да осъзнае силата си, когато прави нещо – както лекарят, който оперира, или пилотът, който натиска копчетата и управлява тази невероятна машина. Всъщност ние носим отговорност за изкуството. Затова смятам, че от нас също зависят човешки животи, защото човешкият живот не е само да захранваме организма си с вещества, но и да го захранваме с другото, което движи това тяло и го прави одухотворено.“** – казва саксофонистът.

В негово лице намерих подкрепа, за да развия идеята си за „Джаз клуб БКИ-Берлин“, една поредица от концерти в залата на Института. Наблюдавал съм как работи Кърпаров. Той умее да увлече не само публиката, но и колегите, с които музицира. Дълбоко вярва в това, което прави, и музиката извира от него някак естествено. Характерно за неговите композиции е смесването на стилове. Всяка среща с неговата музика е радост. Две събития от календара на БКИ-Берлин през 2020 година бяха изключително повлияни от таланта на Владимир Кърпаров – финасажът на проекта „Българските букви в Берлин“, където той развихри таланта си в един шеметен джемсешън от думи и музика, съпроводен от поетесите Цвета Софрониева и Мирела Иванова; следващата незабравима вечер бе концертът на неговото трио „Balkan Spirit“ на 1. ноември 2020 година, часове преди втория локдаун в Германия. В неговите изпълнения и тези на колегите му имаше

нещо неистово. Джазовите обработки на българския фолклор доведоха публиката до еуфория. Това беше последното събитие, организирано от нас, преди отново за три месеца да затворим врати.

Владимир Кърпаров непрекъснато твори. Винаги изненадва публиката с нови композиции. Казва, че никога не е забравял България като свое вдъхновение и старт за всичко, което е постигнал до този момент. Това е и една от причините да се връща често в родината си.

С Весо Портарски се срещнах по повод наш общ проект. Той е от онзи тип хора, общуването с които е удоволствие. Те вдъхват спокойствие и оптимизъм. Бях се опитал да си съставя някакво мнение за него и неговото творчество, като потърсих информация в мрежата. Весо Портарски пише на немски език. Оказа се, че има десетки публикувани разкази, два издадени сборника, редица авторски четения, публикации в различни антологии и списания. Има много интересна биография. Напуска България през 1992 година, веднага след като завършва немската гимназия в София. Започва да следва икономика в Берлин. Печели стипендия в Амстердам, работи в Москва. Има разочароваща среща с Херта Мюлер. Работил е какво ли не – мениджър в отдел „ВИП-продажби“ на ФИФА, фотомодел, а това, което смята за своя съдба, е разказвач на истории. Включен е в антология на издателство „Diogenes“, съдържаща разкази на автори като Антон Чехов, Ърнест Хемингуей, Теодор Фонтане и Йозеф Рот. Голяма част от разказите му в издадения сборник на немски „Най-големият оргазъм на Балканите“ („Der größte Orgasmus auf dem Balkan“) са породени от сблъсъка между балканския и германския свят. А книгата му „Виното, което не биваше да се пие“ („Der Wein, der nicht getrunken werden durfte“) е вдъхновена от работата му в отдел „ВИП-продажби“ на ФИФА. Ето какво споделя в едно интервю Портарски относно отношението към младите автори в Германия и в България: ***„Не е лесно да се пробие на немскоезичната литературна сцена. Но тук отношението към прохождащите автори като мен е по-топло, отколкото в България. Изпращал съм няколко запитвания до български издателства, но те дори не си направиха усилието да ми отговорят.“***

Да се занимаваш само с писане и да се издържаш от това, е трудно навсякъде по света. Но Весо няма да се откаже. Той се е посветил на тази професия. Неговите разкази са сатирични, написани с чувство за хумор и човек ги чете на един дъх. Ето и какви са неговите 10 съвета към онези българи, които мечтаят да публикуват своя книга на немски език:

1. Научи се да говориш немски, така че да можеш да четеш Херман Хесе и Стефан Цвайг в оригинал.
2. Чети и пиши всеки ден.
3. Вярвай в себе си.
4. Обгради се с хора, които също вярват в теб.
5. Направи си блог и споделяй написаното.
6. Участвай в конкурси и четения.
7. Бъди постоянен, упорит и не се отказвай.
8. Пътувай сам, наблюдавай света, хората и себе си.
9. Поддържай в себе си визията за това, което искаш да постигнеш.

10. Не се вземай твърде на сериозно, нито пък моите съвети и си изгради свои собствени правила.

Весо Портарски има свои почитатели и голям кръг от публика. Последният проект, по който работихме заедно, беше впечатляващ. Културните институти от европейската мрежа на EUNIC, клъстър Берлин, организирахме „Коледен календар“, в който всяка страна представя свой творец, който живее и работи в Берлин. Всички се ориентираха към музиканти, художници, танцьори. Ние представихме Весо Портарски и неговия разказ „Как работих като Дядо Коледа“. В него с много хумор той разказва за своите преживявания, когато като студент е изкарвал някоя и друга марка, като е посещавал различни семейства като Дядо Коледа и е раздавал подаръци. Представянето на Весо имаше много голям успех и беше един от клиповете с най-много гледания.

Весо Портарски е от онези българи в чужбина, които със своето творчество правят реклама на нашата Родина. Не директна и досадна, а реклама, която индиректно показва колко талантлив народ сме ние, българите. А когато талантът е съчетан и със силен характер, успехът неминуемо идва.

В тези две години, в които център на моя живот е Берлин, срещнах още много българи, които вървят успешно по своя път – един от хората, с които отдавна се познавам и с радост мога да нарека мой приятел, е журналистката Маринела Липчева. Работата ме срещна и с художниците Весела Григориева, Соня Русков, Антония Дуенде, Иван Костолов, Елена Калудова, Боряна Перчинска, музикантите Христо Христов, Асен Танчев, Николай Иванов-Ом, Елия Закакушев. Една от знаковите ми срещи е и с Катя Костова – човек, който с голяма обич и респект работи за разпространението на българския театър и литература в Германия. Но за всички тях може би ще пиша, след като завърши моето приключение, наречено „Берлин“.

Берлин, 20. декември 2020 г.

Оперната прима Красимира Стоянова, Борислав Петранов и пианистката Мари Принц (отляво надясно) във Виена.

Борислав Петранов и цигуларят Стефан Камиларов (вдясно) във Виена.

Актрисата Десислава Урумова, Борислав Петранов и
Константин Браваров – журналист и преводач (вдясно),
в творческа обстановка във Виена.

Постер от художника Стоимен Стоилов за годишнината
на виенското метро – 2003 г.

Проф. Христо Станишев от Виенската консерватория и Венета Табакова – културтрегер и бизнес дама във Виена.

Фотографът Юрий Чарийски на откриването на изложбата „Нудо“ в БКИ „Витгенщайн“.

Сценично изпълнение на саксофониста Владимир Кърпаров –
Берлин, 01.11.2020 г.

Цвета Софрониева по време на финисажа на проекта
„Българските букви в Берлин 2020“.